

в декабре 1918 г. к захвату белорусских и украинских земель. Выделялись две концепции дальнейшего геополитического развития страны: инкорпорация – создание унитарного государства, в котором господствовала бы польская нация, и федерация – государство с правами сохранения национальной идентичности и гарантиями самоуправления.

Концепция федерации, идеологом которой был Ю. Пилсудский, предполагала помимо этнических польских территорий присоединение земель, на которых проживали литовцы, белорусы, украинцы. Федерация разных народов стала бы основой Междуморья – государства в восточной Европе, располагающегося между Балтийским морем и Черным.

Консервативное крыло во главе с Дмовским выступало за отторжение от Беларуси западной части и присоединение ее к унитарной Польше как северо-восточный регион. Польские войска и их сателлиты контролировали территорию гораздо восточнее так называемой линии Керзона. За Польшей осталась примерно половина современной Беларуси.

Пилсудский, ставший главой нового государства, в политических целях поддерживал федералистские иллюзии в белорусском обществе. Его апрельское обращение к жителям бывшего ВКЛ обещало право на свое национально-государственное самоопределение, социально-экономическую помощь, стабилизацию политической ситуации. Обращение имело большой резонанс, на короткое время лозунг «За нашу и вашу свободу» был популярен в белорусской политической элите. Однако «верх» одержала концепция Дмовского: началась полонизация, закрывались белорусские учебные заведения, государственным был объявлен польский язык. Укреплялось политическое, экономическое и культурное присутствие, чтобы прочно привязать белорусские территории.

Пилсудский добился включения в состав Польской Республики иных народов. В результате Советско-польской войны на границе между СССР и Польшей появились БССР и УССР, имевшие территориальные претензии к своему западному соседу, где проживали миллионы белорусов и украинцев.

Я. Салдаценка

БНР І САВЕЦКА-ПОЛЬСКАЯ ВАЙНА

У 1918 г. урад БНР не здолеў цалкам рэалізаваць свае палітычныя задумы. Тым не менш, беларускія дзеячы, знаходзячыся ў эміграцыі, рабілі ўсе магчымае для міжнароднага прызнання рэспублікі. Але гэтаму перашкаджала адсутнасць надзейных геапалітычных партнёраў. А пасля абвастрэння савецка-польскіх адносін дзеячы БНР сталі шукаць падтрымку сярод супраціўных бакоў. Вясной 1919 г. Польшча распачала вайсковую аперацыю на землях Літвы і Беларусі. Улічваючы сітуацыю далейшай канфрантацыі з Савецкай Расіяй, польскія ўлады імкнуліся набыць прыхільнасць з боку беларускага насельніцтва. Нягледзячы на тое, што ў звароце Ю. Пилсудскага

«Да насельніцтва былога ВКЛ» было заяўлена пра вольнае самавызначэнне насельніцтва і стварэнне народных прадстаўніцтваў, у ім адсутнічалі абяцанні наконт палітычнай будучыні гэтых земляў.

Польскі ўрад не хацеў прызнаваць факт існавання БНР. Ён імкнуўся стварыць новае беларускае прадстаўніцтва, якое б пагадзілася на далучэнне Беларусі да Польшчы, бо можна было б ігнараваць самастойную дзейнасць урада БНР, які па-ранейшаму настойваў на незалежнасці рэспублікі. Тым не менш, беларускія дзеячы працягвалі шукаць падтрымку ў Польшчы. Падчас прыезду Ю. Пілсудскага ў Мінск першым яго павітаў А. Прушынскі, які падзякаваў яму за вызваленне Беларусі ад бальшавікоў і выказаў надзею беларусаў на прызнанне БНР. Акрамя таго, Я. Лесік прапанаваў аднавіць на тэрыторыі Беларусі дзейнасць дзяржаўных органаў БНР. Але Пілсудскі адказаў, што не прызнае незалежнасці БНР, пакуль гэтага не зробіць «Савет Пяці».

У сітуацыі, калі ўрад Савецкай Расіі бачыў тэрыторыю Беларусі выключна ў яе складзе, А. Луцкевіч працягваў перамовы з Польшчай наконт заключэння пэўных пагадненняў з нагоды будучага БНР. Аднак на сустрэчы з А. Луцкевічам 20 лістапада 1919 г. Ю. Пілсудскі прапанаваў ідэю стварэння «Беларускага П'емонта», што азначала адмову ад патрабаванняў незалежнасці БНР у абмен на культурную аўтаномію беларусаў у складзе Польшчы. Варта адзначыць, што яго пазіцыя тлумачылася ходам вайны ў цэлым, бо Пілсудскі чакаў, чым скончыцца вайна паміж «чырвонымі» і «белымі» і палічыў за лепшае не браць на сябе ніякіх абавязацельстваў.

Менавіта з-за няўдалых беларуска-польскіх перамоваў у 1919 г. адбыўся раскол Рады БНР. Прыхільнікі супрацоўніцтва з Польшчай на чале з А. Луцкевічам абралі Найвышэйшую Раду. Іх праціўнікі жа з В. Ластоўскім абралі Народную Раду, якая выступіла супраць польскай акупацыі Беларусі.

У выніку, рэалізаваць план урада А. Луцкевіча па прызнанні незалежнасці БНР не аказалася магчымым. Аднак становішча Польшчы на фронце ў 1920 г. ненадоўга ажывіла планы Ю. Пілсудскага па стварэнні беларускай дзяржавы. Але 12 кастрычніка быў падпісаны польска-савецкі прэлімінаарны мірны дагавор, тым самым былі знішчаны ўсе планы на незалежнасць Беларусі, а беларуска-польскія перамовы былі спынены. Такім чынам, Рыжскі мірны дагавор 1921 г. стаў паваротным момантам у гісторыі БНР, а ідэі рэалізацыі федэралісцкай канцэпцыі Пілсудскага пацярпелі паразу.

Д. Тупіцына

ГІСТОРЫЯ СЯМ'І Ў КАНТЭКСЦЕ ПАРТЫЗАНКАГА РУХУ НА ВІЛЕЙШЧЫНЕ

Нашы продкі здабылі Перамогу ў гады Вялікай Айчыннай вайны коштам свайго жыцця. І самае страшнае, што можа зрабіць пакаленне нашага часу, гэта забыцца пра подзвігі нашых прадзедаў. Але гэта не здарыцца ніколі.